

Actualiteiten externe verslaggeving

WIJZIGINGEN IN DE JAARVERSLAGGEVING VOOR DE JAARREKENING 2024

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) brengt jaarlijks een nieuwe jaareditie van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving uit. De jaareditie 2024 bevat de Richtlijnen die van toepassing zijn op verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2024 (in het vervolg: boekjaar 2024). In deze jaareditie zijn voornamelijk verduidelijkingen aangebracht in bestaande Richtlijnen. Inhoudelijke wijzigingen zijn beperkt. Internationaal én nationaal zijn de ontwikkelingen voornamelijk gericht op duurzaamheidsverslaggeving.

In oktober 2024 is tevens de jaareditie 2025 verschenen. Deze editie is weliswaar van toepassing op verslagjaren die aanvangen op of na 1 januari 2025 (in het vervolg: boekjaar 2025), maar zij bevat enkele verduidelijkingen en wijzigingen die reeds behulpzaam en relevant kunnen zijn voor het opmaken van de jaarrekening over boekjaar 2024. In deze publicatie worden de meest relevante wijzigingen en verduidelijkingen kort geduid.

In deze publicatie worden de belangrijkste wijzigingen en verduidelijkingen voor de jaarrekening over boekjaar 2024 voor (middel)grote rechtspersonen op hoofdlijnen uiteengezet. Aanpassingen in de regelgeving voor bijzondere bedrijfstakken (zoals organisaties-zonder-winststreven, zorginstellingen en financiële instellingen) worden in deze publicatie niet behandeld. Aan het einde van deze publicatie worden de wijzigingen in de jaarverslaggeving voor micro- en kleine rechtspersonen uiteengezet.

Verduidelijkingen in de verslaggeving omtrent continuïteit

De RJ heeft, voornamelijk naar aanleiding van een commentaar-brief van de NBA, enkele verduidelijkingen aangebracht in de Richtlijn omtrent continuïteit (RJ 170 'Discontinuïteit en materiële onzekerheid over continuïteit'). De drie voornaamste verduidelijkingen worden hierna uiteengezet. Met deze aanpassingen heeft de RJ geen inhoudelijke wijzigingen in de Richtlijn beoogd.

Medewerking van belanghebbenden

Een rechtspersoon kan voor zijn voortbestaan afhankelijk zijn van (aanvullende) medewerking van belanghebbenden. Zoals het continueren van de financiering door de bank indien niet is voldaan aan leningsvoorwaarden, of een toezegging van de aandeelhouder(s) tot aanvullende stortingen als dat nodig mocht blijken (een zogenaamde 'comfort letter'). Op basis van de oude Richtlijn 170 (alinea 302) kon worden gesteld dat "zolang onzekerheid bestaat of de aanvullende medewerking van belanghebbenden zal worden verkregen of voldoende zal zijn" sprake is van een materiële onzekerheid (voorheen: ernstige onzekerheid) met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling. De RJ heeft verduidelijkt wat de invloed van de benodigde medewerking van belanghebbenden is op de beoordeling of sprake is van een materiële onzekerheid over de continuïteit. Er is slechts sprake van een materiële onzekerheid als op de opmaakdatum de benodigde (aanvullende) medewerking van belanghebbenden nog niet voldoende aannemelijk is (zie kader op de volgende pagina voor een voorbeeld).

Door de stijgende grondstofprijzen staat de liquiditeitspositie van een onderneming zwaar onder druk. Daardoor wordt per balansdatum 2024 niet meer voldaan aan de leningsvoorwaarden die met de bank zijn overeengekomen, waardoor de bank het recht heeft de financiering direct op te eisen. In dat geval is discontinuïteit van de onderneming onontkoombaar. In de opmaakperiode van de jaarrekening heeft de ondernemer gesprekken gevoerd met de accountmanager van de bank. Die heeft aangegeven welwillend te zijn de financiering te continueren, maar hiervoor mede afhankelijk te zijn van de goedkeuring van een interne commissie. Op de opmaakdatum van de jaarrekening is deze goedkeuring nog niet ontvangen. Omdat de onderneming voor haar voortbestaan afhankelijk is van de medewerking van de bank, is sprake van een verhoogde mate van onzekerheid over de continuïteit. Als de ondernemer echter beoordeelt dat continuïteit van de lening voldoende aannemelijk is, leidt deze situatie niet tot een materiële onzekerheid over de continuïteit. Van een verplichte toelichting omtrent de continuïteitsveronderstelling is in dat geval geen sprake. Wel benadrukt de RJ dat uit hoofde van het inzichtvereiste een toelichting van belangrijke onzekerheden en oordeelsvorming noodzakelijk kan zijn. Daarnaast kunnen de Controlestandaarden die accountants toepassen (de NV COS) er alsnog toe leiden dat het management wordt verzocht in de jaarrekening een toelichting omtrent de continuïteitsveronderstelling op te nemen.

Naar aanleiding van vragen uit de praktijk wat onder 'voldoende aannemelijk' moet worden verstaan en welk 'zekerheidsniveau' de RJ met deze term beoogt, heeft de RJ verduidelijkt dat de invulling afhankelijk is van de situatie waarin de onderneming verkeert. Daarbij, zo stelt de RJ verder, "wordt in beschouwing genomen dat als de medewerking van belanghebbenden nog niet geheel zeker is, of deze medewerking wel in zodanige (hoge) mate waarschijnlijk is dat er geen materiële onzekerheid over de continuïteit resteert".

Voldoende aannemelijk

'Voldoende aannemelijk' is een nieuw begrip in de Richtlijnen. Naar aanleiding van de toelichting die de RJ op dit begrip heeft gegeven, bestaat bij ons de indruk dat de RJ hiermee een zekerheidsniveau heeft beoogd gelijk aan (minimaal) 'zeer waarschijnlijk/redelijk zeker'. Bij dit niveau hoort een gevoelswaarde van 80% (tabel ontleend aan M.N. Hoogendoorn RA, 'De schaal van waarschijnlijkheid', Tijdschrift voor Jaarrekeningenrecht 2017, nr. 6, pp. 153-154). Dit betreft uiteraard geen harde, wiskundige grens, maar slechts een denkrichting.

De schaal van waarschijnlijkheid	
Onontkoombaar	100%
Vrijwel zeker	95%
Zeer waarschijnlijk/Redelijk zeker	80%
Waarschijnlijk	>50%
Mogelijk	30%
Ernstige onzekerheid/Gerede twijfel/Reële kans	10%
Zeer onwaarschijnlijk	5%

Toelichting bij materiële onzekerheid omtrent de continuïteit

Als er een materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, is een wettelijke toelichtingsvereiste van toepassing (art. 2:384 lid 3 BW). De Richtlijnen bepalen dat de toelichting in een dergelijke situatie een adequate uiteenzetting moet bevatten van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert. Zij bevatte niet de wettelijke vereiste om expliciet te vermelden dat sprake is van materiële onzekerheid over de continuïteit. De RJ heeft zijn Richtlijn (RJ 170.305) hierop aangepast.

RJ 170.305 luidt nu als volgt: "Indien materiële onzekerheid over de continuïteit bestaat, dan wordt dit op grond van artikel 2:384 lid 3 BW in de toelichting vermeld. Ook dient de rechtspersoon een adequate uiteenzetting van de omstandigheden waarin de rechtspersoon verkeert, in de toelichting op te nemen."

Overzicht van scenario's en voorbeeldteksten

Omdat de RJ heeft geconstateerd dat in de praktijk enige onduidelijkheid bestaat over de verschillende continuïteits-scenario's, de samenhang daartussen en de bijbehorende verslaggevingsvoorschriften, heeft de RJ een samenvattend schema als bijlage bij RJ 170 opgenomen. Uit dit schema blijkt dat de RJ onderstaande vier scenario's onderkent ten aanzien van continuïteit, met de daarbij behorende grondslag en eventuele toelichtingsverplichtingen:

De verschillende continuïteitsscenario's

Scenario	Grondslag	Toelichting	
#1	Geen onzekerheid over de continuïteit	Going concern	Geen verplichte toelichting
#2	Zorgen over de continuïteit, maar geen materiële onzekerheid	Going concern	Indien noodzakelijk voor het vereiste inzicht: toelichten van belangrijke oordelen, schattingen en onzekerheden (RJ 110.129 en RJ 135.203)
#3	Materiële onzekerheid over de continuïteit	Going concern	Verplichte toelichting (art. 2:384 lid 3 BW/RJ 170.305)
#4	Onontkoombare discontinuïteit	Liquidatie-basis	Verplichte toelichting (art. 2:384 lid 3 BW/RJ 170.208)

Ontleend aan bijlage 1 'Continuïteitsscenario's en relevante verslaggevingsvoorschriften' bij RJ 170, jaareditie 2024

Er kan sprake zijn van een rechtspersoon die voor bepaalde tijd is opgericht of die vrijwillig zijn activiteiten staakt. In dat geval worden de bedrijfsactiviteiten niet duurzaam voortgezet. Maar als de rechtspersoon naar verwachting aan alle verplichtingen kan voldoen, blijven de reguliere (going concern) grondslagen van toepassing. Er zijn echter wel specifieke toelichtingsvereisten van toepassing (zie RJ 170.104).

Tip!

In de concept RJ-Uiting waarin de wijzigingen zijn voorgesteld (RJ-Uiting 2023-3) heeft de RJ tevens concrete voorbeelden opgenomen van de verschillende continuïteitsscenario's en van de toelichtingen die daarbij behoren te worden gegeven. Deze voorbeelden zijn echter niet overgenomen in de Richtlijn zelf of in de bijlagen bij de Richtlijn. Het is daarom aan te bevelen in voorkomende gevallen kennis te nemen van RJ-Uiting 2023-3 (zie www.rjnet.nl).

Intercompany-transacties

Tussen groepsmaatschappijen kunnen onderling transacties plaatsvinden. Voor zover deze transacties leiden tot een actief

bij de ontvangende partij, moet door de overdragende partij worden beoordeeld in hoeverre het eventuele resultaat op de transactie als gerealiseerd kan worden aangemerkt of moet worden geëlimineerd uit diens geconsolideerde en/of enkelvoudige jaarrekening. Richtlijn 260 'De verwerking van resultaten op intercompany-transacties in de jaarrekening' bevat de verslaggevingsvoorschriften hiervoor en is in jaareditie 2024 volledig geherstructureerd om de leesbaarheid en toegankelijkheid van de Richtlijn te verbeteren. Zonder daarmee inhoudelijke wijzigingen aan te brengen is de Richtlijn nu ingedeeld op basis van de waarderingsgrondslag van de deelneming: vermogensmutatiemethode of kostprijs/actuele waarde.

Naast de herziene structuur bevat de Richtlijn enkele verduidelijkingen op inhoudelijke punten, die hierna worden behandeld. De jaarrekening van de moedermaatschappij wordt daarbij als uitgangspunt gehanteerd.

Verliezen op intercompany-transacties

Er kan door de overdragende rechtspersoon een verlies worden geleden op een intercompany-transactie (in het vervolg 'IC-transactie'). De RJ heeft verduidelijkt dat de normale wijze van eliminatie ook geldt voor dergelijke transacties, hetgeen betekent dat ook verliezen op IC-transacties (proportioneel) worden geëlimineerd. De RJ benadrukt wel dat een verlies een aanwijzing kan zijn van een bijzondere waardevermindering van het betreffende actief. Dat wordt dan nader beoordeeld en verwerkt op basis van de Richtlijnen over bijzondere waardevermindering (bij vaste activa) of lagere opbrengstwaarde (bij voorraden).

Voorbeeld: eliminatie van verliezen

Een moedervennootschap draagt vastgoed tegen marktwaarde over aan haar 90%-dochteronderneming. Deze marktwaarde ligt onder de boekwaarde waartegen het vastgoed bij de moeder in de balans is opgenomen. In haar enkelvoudige jaarrekening elimineert moeder 90% van het verlies (RJ 260.208). Immers, 10% van het verlies komt voor rekening van de 10%-aandeelhouder. In haar geconsolideerde jaarrekening zal moeder het volledige verlies (en de volledige transactie) elimineren, omdat de 90%-dochter wordt geconsolideerd (RJ 260.401). Deze verwerking zal overigens leiden tot een verschil tussen het geconsolideerd en enkelvoudig eigen vermogen en resultaat, wat op grond van artikel 2:389 lid 10 BW dient te worden toegelicht.

Het verlies op de transactie kan een aanwijzing zijn van een bijzondere waardevermindering van het belang dat na verkoop nog (in)direct in het vastgoed wordt aangehouden. Als de bedrijfswaarde van het vastgoed nog steeds hoger is dan de boekwaarde, is een bijzondere waardevermindering niet aan de orde.

Eliminatie bij negatieve nettovermogenswaarde

Als de nettovermogenswaarde van een deelneming negatief is geworden, bijvoorbeeld als gevolg van aanhoudende verliezen, dan wordt de deelneming op nihil gewaardeerd (RJ 214.418). De Richtlijnen gingen niet in op de situatie dat de deelnemende rechtspersoon een actief met winst verkoopt aan de betreffende 'negatieve deelneming'. Behoort deze winst dan toch te worden geëlimineerd? Enerzijds zou gesteld kunnen worden dat de deelnemende rechtspersoon geen verdere verliezen meer zal realiseren op dit actief. Immers, al zou het actief verloren gaan, dan worden geen verdere verliezen meer geboekt op het al op nihil gewaardeerde belang in de deelneming. Anderzijds heeft de deelnemende rechtspersoon nog steeds een indirect economisch belang in dit actief. In de herziene Richtlijn heeft de RJ verduidelijkt dat ook dan eliminatie van het niet-gerealiseerde resultaat aan de orde is.

Presentatie van eliminatieboekingen

In de Richtlijnen werd slechts zijdelings ingegaan op hoe geëlimineerde resultaten op IC-transacties moeten worden gepresenteerd in de jaarrekening. In de herziene Richtlijn wordt dit uitgebreider behandeld, waarbij een nieuw alternatief wordt gegeven voor de presentatie in de balans in geval van een upstream-sale. Bij de presentatie in de winst-en-verliesrekening in geval van een downstream-sale is een verwerkingwijze komen te vervallen.

Presentatie in:	Balans	Winst-en-verliesrekening
Downstream	Als overlopende post of verwerken in deelnemingswaarde	Verwerken in post waarin de IC-transactie is opgenomen (bijvoorbeeld netto-omzet of de overige opbrengsten) <i>De mogelijkheid om de eliminatie te verwerken in het deelnemingsresultaat is komen te vervallen</i>
Upstream	Als overlopende post, verwerken in deelnemingswaarde of (nieuw) verwerken in waarde verkregen actief	Verwerken in resultaat deelneming
Sidestream	Als overlopende post of verwerken in deelnemingswaarde	Verwerken in resultaat deelneming

Als de nettovermogenswaarde van een deelneming negatief is geworden, is het uiteraard niet mogelijk de eliminatie van het niet-gerealiseerde resultaat op de IC-transactie te verwerken in de deelnemingswaarde.

Het verwerken van de eliminatieboeking ten gunste of ten laste van de waarde van het verkregen actief (het nieuwe alternatief bij een upstream-sale) heeft als voordeel dat in geval van een 100%-deelneming, de IC-transactie niet leidt tot een verschil

tussen de boekwaarde van het actief in de enkelvoudige jaarrekening en de boekwaarde van het actief in de geconsolideerde jaarrekening.

Voorbeeld: presentatie eliminatieboekingen

Een moedervenootschap verkrijgt vastgoed van haar 100%-dochteronderneming. De dochter realiseert daarbij een boekwinst van 100, die zij in haar eigen jaarrekening volledig verwerkt (RJ 260.502). De moeder dient in haar enkelvoudige jaarrekening het niet-gerealiseerde IC-resultaat van 100 te elimineren (RJ 260.209). In haar geconsolideerde jaarrekening wordt de volledige transactie geëlimineerd. In de (enkelvoudige) balans kan moeder de eliminatieboeking van 100 verwerken als overlopende post, in de waardering van het verkregen vastgoed of in de waardering van de deelneming. In de (enkelvoudige) winst-en-verliesrekening wordt het bedrag gecorrigeerd op het resultaat deelnemingen.

Classificatie van financieel instrument in enkelvoudige jaarrekening

Voor de verwerking in de jaarrekening staat normaliter de economische realiteit van de transactie centraal en niet haar juridische vorm. Dit 'substance over form'-beginsel kent feitelijk een uitzondering voor wat betreft de classificatie van financiële instrumenten in de enkelvoudige jaarrekening. Een belangrijke doelstelling van de enkelvoudige jaarrekening is om inzicht te geven in het vrij uitkeerbaar eigen vermogen van de rechtspersoon. Van oudsher staat daarom in de enkelvoudige jaarrekening voor wat betreft het eigen vermogen de juridische vorm centraal. Dat 'verschil' in uitgangspunt kan ertoe leiden dat een financieel instrument, zoals een aandeel, met de juridische vorm van eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening als eigen vermogen wordt verwerkt, terwijl hetzelfde instrument in de geconsolideerde jaarrekening als vreemd vermogen wordt gepresenteerd. Dat is het geval als het aandeel gezien vanuit de economische realiteit kwalificeert als financiële verplichting.

Voorbeeld

Koper BV neemt onderneming X over van Verkoper BV. Als onderdeel van de verkrijgingsprijs geeft Koper BV eigen aandelen uit. Hierbij komt zij met Verkoper BV overeen dat Verkoper BV het recht heeft om de aandelen na een periode van 1 jaar aan Koper BV terug te leveren tegen de dan geldende waarde. De juridische vorm van het instrument betreft eigen vermogen (er is immers sprake van aandelen). Omdat Koper BV echter de verplichting heeft de aandelen terug te kopen op het moment dat Verkoper BV haar recht uitoefent, is de economische realiteit dat het instrument een verplichting vertegenwoordigt voor

Koper BV. In haar geconsolideerde jaarrekening dient Koper BV de betreffende aandelen te classificeren als financiële verplichting. In de enkelvoudige jaarrekening heeft zij de keuze om de aandelen als eigen vermogen of als financiële verplichting te classificeren (zie het vervolg onder dit kader).

Sinds boekjaar 2019 is het toegestaan om de classificatie van een financieel instrument als eigen vermogen of als vreemd vermogen in de enkelvoudige jaarrekening te baseren op de economische realiteit (RJ 240.207). Op deze wijze blijft de aansluiting tussen het geconsolideerd en enkelvoudig eigen vermogen en resultaat behouden. Mede naar aanleiding van ontvangen commentaren en jurisprudentie heeft de RJ de verslaggevingsvoorschriften met betrekking tot de presentatie en classificatie van financiële instrumenten op een aantal punten verduidelijkt.

Presentatie in balans

De RJ heeft, mede met een voorbeeld in een nieuwe bijlage bij RJ 240, verduidelijkt dat als in de enkelvoudige jaarrekening een financieel instrument op basis van de juridische vorm als eigen vermogen wordt gepresenteerd, terwijl het instrument op basis van de economische realiteit als vreemd vermogen kwalificeert, het bedrag van dat instrument als een afzonderlijke post in het eigen vermogen moet worden gepresenteerd (RJ 240.207). Op deze wijze wordt inzichtelijk dat een deel van het vermogen in substance een verplichting betreft.

Voorbeeld van de presentatie van het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening

Het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening kan als volgt worden gepresenteerd als de classificatie van financiële instrumenten op de juridische vorm wordt gebaseerd en de economische realiteit daarvan afwijkt:

Eigen vermogen	
Geplaatst kapitaal	1.000.000
Overige reserves	1.500.000
Reserve met de economische realiteit van vreemd vermogen	500.000
Totaal	3.000.000

Als sprake is van verschillende typen van financiële instrumenten is het ook mogelijk om deze per type financieel instrument afzonderlijk in de balans onder het eigen vermogen te presenteren. Als in overeenstemming met het voorbeeld het totaalbedrag van deze instrumenten als afzonderlijke post in de balans onder het eigen vermogen wordt gepresenteerd, behoort in de toelichting het bedrag per type instrument te worden opgenomen.

In de toelichting dient het (totaal)bedrag van de 'reserve met de economische realiteit van vreemd vermogen' te worden onderverdeeld naar de categorieën van het eigen vermogen, zoals genoemd in artikel 2:373 lid 1 BW (geplaatst kapitaal, overige reserves etc.). Daarnaast moeten de belangrijkste voorwaarden van het financiële instrument worden vermeld.

Winstafhankelijke betalingen

Ten aanzien van de classificatie van financiële instrumenten met winstafhankelijke betalingen bestaat in de geconsolideerde jaarrekening de keuze om deze te beschouwen als eigen vermogen of als vreemd vermogen. De RJ heeft verduidelijkt wanneer sprake is van winstafhankelijke financiële instrumenten en op welke wijze het begrip 'winstafhankelijke betalingen' moet worden geïnterpreteerd (RJ 290.810).

Er is sprake van winstafhankelijke betalingen als het financieel instrument niet verplicht aflosbaar is én als de uit het instrument voortkomende niet-discretionaire betalingen afhankelijk zijn van het beschikbaar zijn van voldoende winst om de betaling (of een gedeelte van de betaling) over dat jaar te kunnen verrichten.

Een voorbeeld van een winstafhankelijke betaling betreft cumulatief preferent dividend dat contractueel verschuldigd is aan de houders van cumulatief preferente aandelen. Als de uitbetaling van dit dividend afhankelijk is van het beschikbaar zijn van voldoende winst in enig jaar én er bestaat geen verplichting tot het terugkopen van de aandelen, dan is sprake van een financieel instrument met winstafhankelijke betalingen. In dat geval heeft de rechtspersoon de keuze om dit instrument als eigen vermogen of als financiële verplichting te verantwoorden.

Negatieve banksaldi en het kasstroomoverzicht

In de praktijk blijkt de verwerking van negatieve banksaldi in het kasstroomoverzicht diffuus. De bestaande Richtlijn met betrekking tot het kasstroomoverzicht (RJ 360) bepaalde dat 'tegoeden op bankrekeningen' tot de geldmiddelen behoren waarvan de mutatie in het boekjaar in het kasstroomoverzicht moet worden verklaard. Naar de letter genomen behoren debetsaldi (negatieve banksaldi) dan niet tot het geldmiddelenbegrip. Het vormen immers geen 'tegoeden'. De RJ heeft verduidelijkt in welke situatie negatieve banksaldi wel in het kasstroomoverzicht moeten worden opgenomen als onderdeel van de geldmiddelen. Dat is het geval als deze rekening-courantposities bij banken (1) op verzoek van de bank onmiddellijk opeisbaar zijn én (2) zij integraal deel uitmaken van het cashmanagement van de rechtspersoon. Deze rekening-courantposities kenmerken zich veelal door het vaak schommelen tussen een positief en negatief saldo. De RJ benadrukt dat deze eigenschap een indicator betreft, maar geen vereiste.

De RJ geeft geen nadere duiding aan 'integraal deel uitmaken van het cashmanagement van de rechtspersoon'. Als sprake is van een bankrekening met een negatief saldo waarover veelal werkkapitaal-transacties plaatsvinden (zoals betaling van crediteuren of ontvangst van debiteuren) dan zal de bankrekening doorgaans kwalificeren als geldmiddelen in het kasstroomoverzicht.

Het is overigens denkbaar dat een bankrekening per balansdatum een positief saldo heeft, terwijl de rekening gedurende het (grootste deel van het) boekjaar rood heeft gestaan. Vermoedelijk zal in de praktijk primair het saldo per balansdatum worden gehanteerd om vast te stellen of beoordeeld moet worden of een bankrekening al dan niet tot de geldmiddelen in het kasstroomoverzicht behoort.

Pijler 2-winstbelastingen ('Pillar Two')

In december 2023 is de 'Wet minimumbelasting 2024' in Nederland aangenomen. Dit is de Nederlandse implementatie van de internationale Pijler 2-richtlijn van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling). Met deze internationale wetgeving wenst men te realiseren dat multinationale en binnenlandse groepen met een (geconsolideerde) groepsomzet van meer dan € 750 miljoen een minimumtarief van 15% belasting betalen over de inkomsten in de jurisdicties waar zij actief zijn.

De 'Wet minimumbelasting 2024' is per 31 december 2023 in werking getreden en is voor het eerst van toepassing op verslagjaren die aanvangen op of na 31 december 2023. Naar aanleiding van deze wet heeft de RJ met ingang van boekjaar 2023 wijzigingen aangebracht in Richtlijn 272 'Belastingen naar de winst'. Verduidelijkt is dat de Pijler 2-winstbelasting valt onder de reikwijdte van deze Richtlijn. Daarnaast is een verplichte tijdelijke uitzondering geïntroduceerd voor de verwerking van latente belastingen in verband met Pijler 2-winstbelastingen. Het is namelijk nog te onzeker hoe de eventuele bijheffing zich verhoudt tot de waardering van belastinglatenties in de jaarrekening 2024 en of zij al dan niet leidt tot aanvullende fiscaal-commerciële verschillen waarvoor een latentie dient te worden gevormd.

De aanpassingen in Richtlijn 272 hebben tot gevolg dat in de jaarrekening de volgende toelichtingen dienen te worden opgenomen:

- ▶ Dat gebruik is gemaakt van de verplichte uitzondering inzake de verwerking van latente belastingvorderingen en -verplichtingen die verband houden met Pijler 2-winstbelastingen;
- ▶ De Pijler 2-belastinglast (of -bate), inclusief een eventuele Pijler 2-doorbelasting, verwerkt in de belastinglast of -bate; en
- ▶ De wijze van een eventuele doorbelasting, als binnen de groep Pijler 2-winstbelastingen worden doorbelast.

In het Ten Geleide bij RJ-Uiting 2023-14 is vermeld dat bovenstaande toelichtingen behoren te worden gegeven door rechtspersonen die onder de reikwijdte van Pijler 2-wetgeving vallen. Deze beperking in scope is echter niet als zodanig in de Richtlijn zelf opgenomen, maar lijkt ons wel voor de hand liggend.

Omdat de 'Wet minimumbelasting 2024' is aangenomen na publicatie van de jaareditie 2024, bevat de RJ-bundel die van toepassing is op boekjaren 2024 niet deze aanvullende toelichtingsvereisten. Zij zijn echter opgenomen in RJ-Uiting 2024-3 die in februari 2024 is verschenen en die als ingangsdatum 1 januari 2023 heeft.

Verduidelijking toepassing effectieve-rentemethode bij waardering tegen geamortiseerde kostprijs

De geamortiseerde kostprijs is een waarderingsgrondslag voor bepaalde financiële activa en financiële verplichtingen, zoals verworven of uitgegeven leningen. Het kenmerkende van waardering tegen de geamortiseerde kostprijs is dat de transactiekosten die direct aan de verwerving of uitgifte daarvan zijn toe te rekenen, in de waardering zijn begrepen. Ook eventuele agio of disagio wordt in de waardering van het instrument verwerkt. Er is sprake van agio als de (rente)vergoeding die voor de vordering of schuld is overeengekomen hoger ligt dan de vergoeding die op dat moment in de markt gebruikelijk is. Als de (rente)vergoeding juist onder de marktvergoeding ligt, ontstaat disagio. Door het verwerken van de (dis)agio in de waardering van het instrument en door toepassing van de zogenaamde effectieve-rentemethode wordt bereikt dat in de winst-en-verliesrekening jaarlijks een rentebate of -last wordt verantwoord die overeenstemt met de marktvergoeding.

Voorbeeld geamortiseerde kostprijs en de effectieve-rentemethode

Een onderneming verkrijgt een 5-jarige aflossingsvrije financiering van € 2.000 van één van haar aandeelhouders. Er is een rente overeengekomen van 4% per jaar. De marktrente bedroeg op dat moment 5%. Omdat de rentevergoeding onder de marktrente ligt, ontstaat disagio die in de eerste waardering van de lening wordt verwerkt. De eerste waardering van de lening is gelijk aan de reële waarde, zijnde de contante waarde van de aflossingen en rentebetalingen, verdisconteerd tegen 5% (de marktrente). De eerste waardering van de lening o/g bedraagt derhalve € 1.913 ($80/1,05^1 + 80/1,05^2 + \dots + 2.080/1,05^5$).

Door toepassing van de effectieve-rentemethode wordt jaarlijks over de uitstaande boekwaarde van de lening een rentelast verantwoord die gelijk is aan de marktrente (5%):

	Geamortiseerde kostprijs 1/1	Rente-last (5%)	Rente-betaling (4%)	Geamortiseerde kostprijs 31/12
Jaar 1	€ 1.913	€ 96	€ 80	€ 1.929
Jaar 2	€ 1.929	€ 96	€ 80	€ 1.945
Jaar 3	€ 1.945	€ 97	€ 80	€ 1.962
Jaar 4	€ 1.962	€ 98	€ 80	€ 1.980
Jaar 5	€ 1.980	€ 100	€ 80	€ 2.000

Aan het einde van jaar 5 bedraagt de boekwaarde van de lening € 2.000, zijnde het bedrag dat dient te worden afgelost.

In de praktijk bleek onduidelijkheid te bestaan over de toepassing van de effectieve-rentemethode bij waardering van financiële instrumenten tegen de geamortiseerde kostprijs. Met name was onduidelijk hoe wijzigingen in de contractuele bepalingen van het instrument moeten worden verwerkt. Bijvoorbeeld als de overeengekomen rente tussentijds wordt gewijzigd vanwege bepaalde omstandigheden bij de entiteit. Maar ook de looptijd en verstrekte zekerheden kunnen tussentijds wijzigen. De RJ heeft verduidelijkt dat als de wijziging van de contractuele voorwaarden niet resulteert in een belangrijke verandering van de economische realiteit, het instrument in de balans blijft opgenomen. Wel ontstaat er in die situatie een te verwerken verschil als de contractuele kasstromen door de wijziging veranderen. De rechtspersoon heeft dan de keuze om:

- dit effect direct in het resultaat te verwerken; of
- dit effect uit te smeren over de resterende verwachte looptijd, door de effectieve-rentevoet aan te passen.

Bijlage 1 van Richtlijn 290 'Financiële instrumenten' bevat een voorbeeld van beide verwerkingswijzen.

De RJ heeft niet vermeld wat hij verstaat onder een 'belangrijke verandering' in de economische realiteit, noch behandelt hij de verwerkingswijze als hiervan sprake is. Hij borduurt slechts voort op de algemene bepaling in RJ 115.109: een actief of een verplichting blijft op de balans verantwoord als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Onder IFRS is de methode onder a) voorgeschreven, zodat het effect van een niet-belangrijke verandering direct in het resultaat wordt verwerkt. IFRS hanteert daarbij een 10%-norm: als de contante waarde van de nieuwe kasstromen gebruikmakend van de oorspronkelijke effectieve rentevoet minstens 10% afwijkt van de contante waarde van de kasstromen onder de oorspronkelijke verplichting, is sprake van een 'substantiële wijziging' en wordt de wijziging verwerkt als ware de oude lening afgelost en een nieuwe financiering verkregen. De RJ kent deze 10%-norm niet, maar toepassing van deze vuistregel is in de Nederlandse praktijk niet ongebruikelijk.

Enkele relevante verduidelijkingen in de jaareditie 2025

In de jaareditie 2025 heeft de RJ enkele verduidelijkingen aan gebracht die reeds behulpzaam kunnen zijn bij het opmaken van de jaarrekening 2024, zodat eerdere toepassing voor de hand ligt. De twee meest relevante verduidelijkingen worden hierna kort geduid.

Personeelsbeloningen met of zonder opbouw van rechten

Er kunnen personeelsregelingen bestaan die recht geven op doorbetaling tijdens afwezigheid, mits aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Een voorbeeld van een dergelijke regeling is een vitaliteitsregeling, waarop over het algemeen een dienstjareneis (d.w.z. een minimaal aantal jaren dat een werknemer in dienst moet zijn) van toepassing is. De huidige Richtlijn 271 'Personeelsbeloningen' behandelt dergelijke regelingen niet nadrukkelijk en behandelt in het algemeen het onderscheid tussen beloningen met en beloningen zonder opbouw van rechten. De vernieuwde Richtlijn behandelt nadrukkelijk de vitaliteitsregelingen en verduidelijkt hoe moet worden beoordeeld of in de periode waarin nog niet aan de voorwaarden van de regeling is voldaan er sprake is van een beloning:

- ▶ met opbouw van rechten, in welk geval per balansdatum een verplichting wordt verantwoord die gedurende de (arbeids)jaren wordt opgebouwd; of
- ▶ zonder opbouw van rechten, in welk geval per balansdatum geen verplichting wordt verantwoord, maar de lasten worden genomen in de periode waarover de beloning is verschuldigd.

De RJ verduidelijkt dat als sprake is van een dienstjareneis, de regeling in beginsel moet worden beschouwd als een regeling met opbouw van rechten, tenzij die voorwaarde geen of slechts geringe economische betekenis heeft.

Als bijvoorbeeld het recht op doorbetaling wordt verkregen na 5 dienstjaren, dan wordt de reservering doorgaans opgebouwd over deze 5 jaar. Daarmee wordt bereikt dat de personeelslasten worden toegerekend aan de periode van arbeidsprestaties.

Als daarentegen het recht op doorbetaling wordt verkregen bij het bereiken van een bepaalde leeftijd, mits men op dat moment minstens 3 maanden in dienst is geweest, dan lijkt deze dienstjareneis geen of geringe economische betekenis te hebben en kan sprake zijn van een regeling zonder opbouw van rechten. In dat geval wordt de personeelsbeloning verantwoord in het jaar waarover de beloning is verschuldigd. Matching van de last aan de arbeidsperiode is dan niet aan de orde.

Daarnaast heeft de RJ een nieuwe paragraaf ingevoegd in RJ 271 (paragraaf 4) waarin de verwerkingwijze van regelingen voor vervroegde uittreding wordt behandeld. Een dergelijke regeling is bedoeld ter overbrugging van de periode tot de ingangsdatum van het pensioen of de AOW, terwijl gedurende die periode geen arbeidsprestaties worden verricht. Door de RJ wordt behandeld onder welke omstandigheden voor dergelijke regelingen een verplichting wordt opgenomen en hoe die verplichting moet worden gewaardeerd. Uitgangspunt daarbij is dat de verwachte lasten in aanmerking worden genomen gedurende de periode waarin het recht op de uitkering in wezen wordt opgebouwd.

Rubricering van schulden met leningsvoorwaarden

Schulden die binnen 12 maanden na balansdatum opgeëist kunnen worden, moeten in de balans als kortlopende schuld gepresenteerd worden (RJ 254.303). Op deze hoofdregel bestaat een aantal rules-based uitzonderingen, zoals de per balansdatum kortlopende lening die in de opmaakperiode is geherfinancierd (RJ 254.305) of de lening waar per balansdatum niet werd voldaan aan de financieringsvoorwaarden, maar uiterlijk in de opmaakperiode een herstelperiode is overeengekomen waardoor de lening niet binnen 12 maanden na balansdatum opeisbaar is (RJ 254.307). In dergelijke situaties bestaat de optie om de betreffende schuld als langlopend te blijven presenteren.

Onder IFRS deed zich de vraag voor hoe omgegaan dient te worden met een lening waarvan wordt voorzien dat na balansdatum, bij het eerstvolgende meetmoment, niet langer aan de financieringsconvenanten zal worden voldaan. Omdat per balansdatum geen verplichting bestaat de lening binnen 12 maanden na balansdatum af te lossen, heeft de IASB verduidelijkt dat dergelijke leningen gerubriceerd dienen te blijven als langlopend. De RJ heeft besloten om deze bepaling te volgen, maar staat als alternatief toe de schuld in de balans te rubriceren als kortlopend.

Per balansdatum stelt de onderneming vast dat wordt voldaan aan de financieringsvoorwaarden die zij met haar huisbankier in het kader van een langlopende financiering is overeengekomen. Zij verwacht echter dat binnen 12 maanden na balansdatum er een moment zal komen dat de financiële convenanten zullen worden geschonden, waardoor de financiering contractueel direct opeisbaar wordt. Op grond van de toevoegde alinea RJ 254.307a is de hoofdregel dat de betreffende schuld gerubriceerd blijft als langlopend. Per de situatie van balansdatum is de lening immers niet binnen 12 maanden opeisbaar. Als alternatief staat de RJ echter toe de schuld te rubriceren als kortlopend, omdat dit het inzicht in de liquiditeit van de rechtspersoon kan vergroten. In de toelichting dient de toepassing van dit alternatief te worden vermeld.

Wijzigingen in de jaarverslaggeving voor micro- en kleine rechtspersonen

Voor de jaarverslaggeving van micro- en kleine rechtspersonen heeft de RJ een separate bundel uitgegeven (de Rjk-bundel). Deze bundel behandelt de meest voorkomende onderwerpen en situaties voor deze categorie rechtspersonen. Daar waar bepaalde onderwerpen of situaties niet door de Rjk-bundel worden behandeld, is het in de praktijk doorgaans gebruikelijk dat een micro- of kleine rechtspersoon de bepalingen omtrent waardering en resultaatbepaling van de RJ-bundel voor (middel)grote rechtspersonen toepast.

Vanwege vrijstellingen zijn de in deze publicatie beschreven verduidelijkingen ten aanzien van negatieve banksaldi en het

kasstroomoverzicht niet van toepassing op micro- of kleine rechtspersonen. Voorts zijn voor kleine rechtspersonen de toelichtingsbepalingen omtrent Pijler 2-winstbelastingen beperkt tot de grondslagen en behoeven zij de economische realiteit van een financieel instrument niet te beoordelen als zij de classificatie daarvan in haar (enkelvoudige) jaarrekening baseren op de juridische vorm. Microrechtspersonen zijn vrijgesteld van de toelichtingsvereisten die in deze publicatie zijn opgenomen. De overige in deze publicatie opgenomen wijzigingen en verduidelijkingen zijn wel (onverkort) van toepassing op micro- en kleine rechtspersonen. In deze publicatie zijn gemakshalve uitsluitend de verwijzingen naar de RJ-bundel opgenomen.

MEER WETEN?

Heeft u vragen? Neem dan contact op met uw accountant bij BDO.

Vond u dit interessant? Ontvang – net als 14.000 andere abonnees – het laatste nieuws over bijvoorbeeld actuele publicaties en onderzoeken, fiscale regelgeving en wetwijzigingen tweewekelijks in uw mailbox! Meld u aan via bdo.nl/nieuwsbrief.

Deze publicatie is zorgvuldig voorbereid en tot stand gekomen, maar is in algemene bewoordingen gesteld en bevat alleen informatie van algemene aard. Deze publicatie bevat geen advies voor concrete situaties, zodat uitdrukkelijk wordt afgeraden om zonder advies van een deskundige op basis van de informatie in deze publicatie te handelen, na te laten of besluiten te nemen. Voor het verkrijgen van een advies dat is toegesneden op uw concrete situatie, kunt u zich wenden tot BDO Audit & Assurance B.V. of een van haar adviseurs. BDO Audit & Assurance B.V., de met haar gelieerde partijen en haar adviseurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade die het gevolg is van handelen, nalaten of het nemen van besluiten op basis van de informatie in deze publicatie.

BDO is een op naam van Stichting BDO te Amsterdam geregistreerd merk.

In deze publicatie wordt BDO gebruikt ter aanduiding van de organisatie die onder de merknaam 'BDO' actief is op het gebied van de professionele dienstverlening (accountancy, belastingadvies en advisory).

BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam 'BDO' optreden.

BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO-netwerk en van elk van de BDO Member Firms.